

УДК 373.3.011.3-057.874:37.016:005.336.2

ГУТІЙ А., ЛАЛАК Н. В.,
Мукачівський державний університет

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ КЛЮЧОВИХ ТА ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

У контексті сьогодення особливого значення надано проблемі формування цілісної особистості молодшого школяра на засадах компетентнісного підходу, адже компетентність є тим показником, який дає можливість визначити готовність здобувача освіти до подальшої активної участі у житті суспільства. В Державному стандарті початкової освіти України, що сформований на засадах особистісно-орієнтованого і компетентнісного підходів, зазначено: «компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці» [2]. Відповідно цілями компетентнісного підходу до навчання у початковій школі є – спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів, якими є такі ієрархічно підпорядковані компетентності учнів, як ключова і предметна.

Компетентнісно орієнтована освіта останнім часом є в центрі уваги міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Організації європейського співробітництва та розвитку, Міжнародного департаменту стандартів та ін.). В Україні теж активізувалися дослідження щодо запровадження компетентнісних підходів в освіті. Дедалі більше науковців, педагогів-практиків звертаються до ідей компетентнісного підходу як одного з провідних напрямів удосконалення вітчизняної системи освіти. За результатами діяльності українських науковців і практиків (Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, С. Трубачова, О. Санченко) досліджено теоретичні й прикладні питання реалізації компетентнісного підходу в освіті. Вченими запропоновано такий перелік ключових компетентностей: навчальна (уміння вчитися), громадянська, загальнокультурна, інформаційна, соціальна, здоров'язбережувальна, які деталізуються в комплексі знань, умінь, навичок, цінностей, ставлень, здатностей за навчальними галузями й життєвими сферами учнів. При цьому поняття компетентності містять набір знань, умінь, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати будь-які функції, спрямовані на досягнення визначених стандартів у певній діяльності. Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей.

Ключова компетентність в контексті нашого дослідження – це спеціально структурований комплекс якостей особистості, що дає можливість ефективно брати участь у різних життєвих сферах діяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів. Розуміння ключової компетентності тісно пов'язане з поняттям «ключова компетенція». Цей феномен розглядається як об'єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати в широкій сфері діяльності людини (уміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров'язбережувальна, соціальна компетентність та компетентність з питань інформаційно-комунікаційних технологій).

Радою Європи запропоновано формувати у здобувачів освітисім груп ключових компетентностей: грамотність (читання, письмо, арифметика); загальні навички (комунікація, уміння навчатися, лідерство); особистісні компетентності (вмотивованість, цікавість, креативність, чесність, наполегливість тощо); інформаційно-комунікаційні компетентності; володіння іноземними мовами; компетентності з науки і технологій, які передбачають володіння науковою грамотністю; соціальні компетентності як інструмент підтримання стосунків для економічної і соціальної інтеграції в багатонаціональному та багатокультурному суспільстві тощо. Ключовими компетентностями в контексті НУШ є: уміння вчитися (навчальна); громадянська; загальнокультурна; компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій; соціальна; підприємницька; здоров'язбережувальна.

Предметну компетентність ми розглядаємо, як освоєний учнями у процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаної з набуттям нового знання, його перетворенням і застосуванням. Сформованість предметної компетентності передбачає вияв в особі предметної компетенції – сукупності знань, умінь та характерних рис у межах конкретного предмета, що дає можливість учневі (а також і вчителю початкової школи) самостійно виконувати певні дії для розв'язання навчальної проблеми (задачі, ситуації). Як учень, так і вчитель відповідно до власного рівня підготовки, має уявлення, знає, розуміє, застосовує, виявляє ставлення, оцінює. Предметні компетентності стосуються змісту конкретної освітньої галузі чи предмета, і для їх опису використовуються такі ключові поняття: «знає і розуміє», «уміє і застосовує», «виявляє ставлення і оцінює», і можна сказати, що вони формуються на уроці явно – через зміст навчального матеріалу.

Варто зазначити, що ключові компетентності можна формувати і через зміст навчального матеріалу. Найкраще для цього використовувати компетентнісно зорієнтовані завдання. У науковій літературі з проблеми дослідження [1; 3; 4: 5] компетентнісне завдання розглядається як: форма організації навчального матеріалу, змодельована у вигляді квазіжиттєвої ситуації, покликана формувати предметні, міжпредметні та ключові

компетентності учнів; завдання, яке потребує задіяння на основі предметного матеріалу умінь аналізувати, зіставляти, порівнювати, робити висновки; спеціально створена дидактична конструкція, що використовується з метою формування і перевірки рівня предметних, міжпредметних і ключових компетенцій (компетентностей). Отже, компетентнісними завданнями вважають ті, які прив'язані до життя, мають практичне спрямування та допомагають сформувати у здобувачів початкової освіти предметні і ключові компетентності.

Таким чином, фактором успішної реалізації компетентнісного підходу до навчання є добір ефективних методів, прийомів, форм організації навчальної діяльності, готовність вчителя до реалізації поставленої мети, залучення школярів до обговорення попереднього досвіду, демонстрація рольових моделей на прикладі реальних людей. Тобто, компетентнісний підхід акцентує увагу на результатах освіти, причому як результат розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність здобувача освіти діяти у різних життєвих ситуаціях.

Література

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування [Текст] / Н.М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / [За заг. ред. О.В. Овчарук]. – К.: К.І.С., 2004. – С. 47–52.
2. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018>
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
4. Матвійчук Л. Психолого-педагогічні умови формування ключових компетентностей учнів початкових класів у навчально-виховному процесі / Л. Матвійчук // Нова педагогічна думка. – 2016. – № 4. – С. 85-88.
5. Можаяєва О. М. Формування і розвиток основних компетентностей особистості в початковій школі / О. М. Можаяєва // Початкова освіта. – 2009. – № 32. – С. 9-13.
6. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

УДК 37.07 (045)

ДЕКЕТ Д. М., КУЗЬМА-КАЧУР М.І.,
Мукачівський державний університет

ЕКСКУРСІЯ ЯК ОДНА З ФОРМ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Для молодшої людини в сучасному глобалізованому світі все важче ідентифікувати себе як частину окремої етнічної спільноти. Все частіше здається, що поняття «Батьківщина», «національна свідомість», «рідна земля» – це щось таке старовинне із музейних схованок. У «Концепції національно-

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>